

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Opintojen sujuvuuden ja saavutettavuuden kokemukset

Sara Koivuranta

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:1

Opintojen sujuvuuden ja saavutettavuuden kokemukset

Sara Koivuranta

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-732-1

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Opintojen sujuvuuden ja saavutettavuuden kokemukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:1		Teema	Koulutus
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Tekijä/t	Sara Koivuranta		
Kieli	suomi	Sivumäärä	19
Tiivistelmä	<p>Tässä artikkelissa tarkastellaan Eurostudent VIII -tiedonkeruussa kartoitettuja korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opintojen sujuvuudesta ja saavutettavuudesta eri elämäntilanteissa ja taustoissa. Eurostudent VIII -aineisto on kerätty keväällä 2022, ja siinä on kysytty korkeakouluopiskelijoilta esimerkiksi opintojen olosuhteista, ajankäytöstä ja toimeentulosta. Artikkelissa keskitytään neljään korkeakoulututkintoa suorittavaan ryhmään: perheelliset, kansainväliset tutkinto-opiskelijat, osaopiskelukykyiset sekä matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevat opiskelijat.</p> <p>Artikkelissa nostetaan esiin mainituissa ryhmissä koettuja yleisimpiä opintojen hidastustekijöitä, ryhmien tyytyväisyyttä opintoihin ja korkeakoulu yhteisöön sekä kokemuksia syrjinnästä opintojen yhteydessä. Artikkelissa on verrattu tarkastelussa olevien ryhmien kokemuksia korkeakouluopintojen hidastustekijöistä vuoden 2019 Eurostudent VII -tiedonkeruun tuloksiin.</p> <p>Eryteisesti osaopiskelukykyisten kokemukset opintojen sujuvuudesta ja saavutettavuudesta poikkeavat selvästi muiden korkeakouluopiskelijoiden keskimääräisistä kokemuksista. Myös muissa mainituissa ryhmissä on raportoitu poikkeavia opintojen hidastustekijöitä tai syrjinnän kokemuksia. Osaopiskelukykyisten lisäksi kansainväliset tutkinto-opiskelijat ja matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevat opiskelijat ovat kokeneet keskimäärin tavallista enemmän syrjintää opintojen yhteydessä.</p>		
Asiasanat	opiskelijat, opiskelumotivaatio, opiskelu ympäristö, syrjintä, saavutettavuus, korkeakouluopiskelu, monimuotoisuus, opintojen kesto		
ISBN PDF	978-952-263-732-1	ISSN PDF	1799-0351
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-732-1		

Erfarenheter av smidighet och tillgänglighet i fråga om studier

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:1		Tema	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Författare	Sara Koivuranta		
Språk	finska	Sidantal	19
Referat	<p>I den här artikeln granskas de uppgifter som man inom ramen för datainsamlingen Eurostudent VIII tagit fram om högskolestuderandes erfarenheter av studiernas smidighet och tillgänglighet för personer i olika livssituationer och med olika bakgrunder. Materialet för Eurostudent VIII samlades in våren 2022 och man har frågat högskolestuderande om till exempel studieförhållanden, tidsanvändning och utkomst. Artikeln fokuserar på fyra grupper som avlägger högskoleexamen: studerande med familj, internationella examensstuderande, elever med partiell förmåga att studera samt studerande med låg socioekonomisk bakgrund.</p> <p>Artikeln tar upp de vanligaste faktorerna som upplevts fördröja studierna i de nämnda grupperna, gruppernas nöjdhet med studierna och högskolesamfundet samt erfarenheter av diskriminering i samband med studierna. I artikeln jämförs de aktuella gruppernas erfarenheter av faktorer som fördröjer högskolestudierna med resultaten av Eurostudent VII datainsamlingen från år 2019.</p> <p>I synnerhet de erfarenheter som personer med partiell förmåga att studera har av studiernas smidighet och tillgänglighet avviker tydligt från övriga högskolestuderandes genomsnittliga erfarenheter. Även i andra av de nämnda grupperna har det rapporterats avvikande faktorer som fördröjer studierna eller erfarenheter av diskriminering. Utöver personer med partiell förmåga att studera har internationella examensstuderande och studerande med låg socioekonomisk bakgrund i genomsnitt upplevt mer diskriminering i samband med studierna.</p>		
Nyckelord	studerande, studiemotivation, studiemiljö, diskriminering, åtkomlighet, högskolestudier, diversitet, studielängd		
ISBN PDF	978-952-263-732-1	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-732-1		

Experiences of flow and accessibility of studies

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2023:1	Subject	Education
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Author(s)	Sara Koivuranta	
Language	Pages	19

Abstract

This article examines the experiences of higher education students examined in the Eurostudent VIII data collection on the flow and accessibility of studies in different life situations and backgrounds. The Eurostudent VIII data were collected in spring 2022 and included questions for higher education students about the conditions of studies, time use and livelihood, for example. The article focuses on four groups studying for a university degree: students with families, international degree students, partially incapacitated students and those coming from a low socio-economic background.

The article highlights the most common factors experienced in these groups that slow down studies, the groups' satisfaction with studies and the higher education community, and experiences of discrimination in connection with studies. The article compares the experiences of the examined groups regarding the factors slowing down higher education studies with the 2019 Eurostudent VII data results.

Especially the experiences of partially incapacitated students on the flow and accessibility of studies clearly differ from the average experiences of other higher education students. Deviating factors slowing down studies or experiences of discrimination have also been reported in the other mentioned groups. In addition to partially incapacitated students, international degree students and students from a low socio-economic background have experienced on average more discrimination than usual in connection with studies.

Keywords students, study motivation, study environment, discrimination, accessibility, studies in an institution of higher education, diversity, duration of studies

ISBN PDF	978-952-263-732-1	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-732-1>

Sisältö

1	Opintojen sujuvuuden ja saavutettavuuden kokemukset	7
1.1	Yleisimmät hidastustekijät eri elämäntilanteissa ja taustoissa.....	7
1.2	Tyytyväisyys opintoihin ja korkeakouluyhteisöön	12
1.3	Syrjintäkokemukset korkeakouluyhteisössä.....	15

1 Opintojen sujuvuuden ja saavutettavuuden kokemukset

1.1 Yleisimmät hidastustekijät eri elämäntilanteissa ja taustoissa

Tässä artikkelissa tarkastellaan korkeakouluopintojen sujuvuuteen ja saavutettavuuteen liittyviä kokemuksia eri elämäntilanteissa ja taustoissa. Aineistona käytetään vuoden 2022 Eurostudent-tiedonkeruun tuloksia. Tarkasteltaviksi ryhmiksi on nostettu neljä korkeakoulututkintoa suorittavaa erityisryhmää: perheelliset opiskelijat, kansainväliset opiskelijat, osaopiskelukykyiset sekä matalammasta sosioekonomisesta taustasta tulevat opiskelijat. Perheellisten kohdalla tarkastellaan lähinnä niitä opiskelijoita, joilla on alaikäisiä lapsia. Lisäksi tarkasteluissa huomioidaan perheelliset opiskelijat, joilla on pieniä lapsia. Kansainväliset opiskelijat ovat koreakoulututkintoa Suomessa suorittavia eli vaihto-opiskelijat eivät kuulu tähän ryhmään. Osaopiskelukykyisillä puolestaan viitataan niihin opiskelijoihin, joilla jokin vamma, sairaus tai oppimisvaikeus rajoittaa merkittävästi opintoja. Matalalla sosioekonomisella taustalla tarkoitetaan tässä yhteydessä, että opiskelijan vanhemmilla ei ole korkeakoulututkintoa ja lapsuuden perheessä huoltajalla on ollut keskimääräistä matalampi toimeentulo. Taulukossa 1. nähdään kunkin ryhmän osuudet kaikista Eurostudent-tiedonkeruuseen vuonna 2022 vastanneista:

Taulukko 1. Erityisryhmien osuudet kaikista kyselyyn vastanneista opiskelijoista

Perheelliset opiskelijat (alle 18-vuotias lapsi)	Kansainväliset tutkinto-opiskelijat	Osaopiskelu- kykyiset	Matala sosio- ekonominen tausta
15,8 %	5,9 %	9,6 %	12,0 %

Eurostudent-tiedonkeruussa opiskelijoita pyydettiin arvioimaan opintojen etenemistä vaikeutaneita tekijöitä kyseisellä lukukaudella. Taulukossa 2. on esitetty kolme yleisintä tutkinto-opiskelijoiden ilmoittamaa hidastustekijää. Taulukossa on eritelty opiskelijat elämäntilanteen ja taustan mukaan ja käytetty edellisen kerran Eurostudent-tiedonkeruun raportissa esitettyjä

tuloksia vuodelta 2019 verrokkilukuna¹. Lisäksi taulukossa on vertailun vuoksi kaikkien perustutkinto-opiskelijoiden kokemat yleisimmät hidastustekijät korkeakoulusektorin mukaan.

Taulukossa 2. nähdään, että perustutkinto-opiskelijat ovat ilmoittaneet opiskelumotivaation kaikista yleisimmäksi hidastustekijäksi (41 prosenttia) vuonna 2022 sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa. Tämä on erityisen kiinnostavaa, sillä ero on selvä vuoteen 2019 verrattuna, jolloin suurimmaksi hidastustekijäksi oli ilmoitettu opintojen vaativuus (31 prosenttia). Opintojen vaativuus on ilmoitettu toiseksi yleisimpänä hidastustekijänä 2022. Yliopisto-opiskelijoilla tämä prosenttiosuus on hieman korkeampi kuin AMK-opiskelijoilla. Opintojen vaativuus hidastustekijänä on kasvanut myös hieman, sillä vuonna 2019 se oli noin 35–37 prosenttia yliopisto-opiskelijoilla ja 25–29 prosenttia AMK-opiskelijoilla. Työssäkäynnin prosenttiosuus hidastustekijänä on säilynyt suurin piirtein ennallaan.

Perheellisillä kolmen yleisimmän hidastustekijän prosenttiosuudet ovat hyvin samanlaiset vuoteen 2019 verrattuna. Sen sijaan, jos tarkastellaan perheellisiä, joilla on alle 6-vuotias lapsi, lastenhoito nousee työssäkäynnin ohi yleisimmän hidastavana tekijänä. Sukupuolten väliset erot tässä ryhmässä olivat merkittävimmät nimenomaan lastenhoidon ja työssäkäynnin kohdalla, jossa naiset ilmoittivat lastenhoidon jonkin verran useammin hidastavaksi tekijäksi, kun taas jopa puolet miehistä ilmoittivat työssäkäynnin hidastavaksi tekijäksi.

Myös kansainvälisillä tutkinto-opiskelijoilla opiskelumotivaatio on noussut vuoden 2019 jälkeen yleisimmäksi hidastustekijäksi. Vuodesta 2019 poiketen vuoden 2022 kyselyssä kolmanneksi yleisimmäksi opintojen hidastustekijäksi arvioitiin henkilökohtaiset syyt. Tosin ero vuoteen 2019 on pieni, sillä toimeentulovaikkeudet olivat neljänneksi yleisin tekijä (25 prosenttia).

Osaopiskelukykyisillä eli niillä opiskelijoilla, jotka ilmoittivat terveyshaitan rajoittavan merkittävästi opintoja, prosenttiosuudet ovat nousseet kaikista selvimmin vuodesta 2019. Termillä ”osaopiskelukykyinen” ei viitata välttämättä opiskelutaitoihin, vaan esimerkiksi opinnoissa käytettävissä oleviin voimavaroihin, joita terveyshaitta syystä tai toisesta rajoittaa. Tätä ryhmää tarkastellessa on hyvä huomioida, että ryhmään ei sisälly niitä, jotka ovat ilmoittaneet terveyshaitan rajoittavan ainoastaan arkielämää, mutta ei opintoja. Myös arkielämää rajoittava terveyshaitta voi heijastua opintomenestykseen esimerkiksi siinä, jos arjen sujuvuuden järjestäminen vie opiskelijalta voimavaroja. Mielenkiintoista on, että noin kolmasosa kaikista opiskelijoista (29 prosenttia) oli ilmoittanut, että jokin vamma, sairaus tai oppimisvaikeus rajoittaa vähintään kohtalaisesti opintoja. Tässä tarkastelussa keskitytään kuitenkin vain niihin opiskelijoihin, joilla terveyshaitan vaikutus on merkittävä.

¹ Saari, J., Koskinen, H., Attila, H., Sarén, N. 2020. Eurostudent VII – Opiskelijatutkimus 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 25. Helsinki.

Taulukko 2. Opintojen yleisimmät hidastustekijät elämäntilanteen ja taustan mukaan

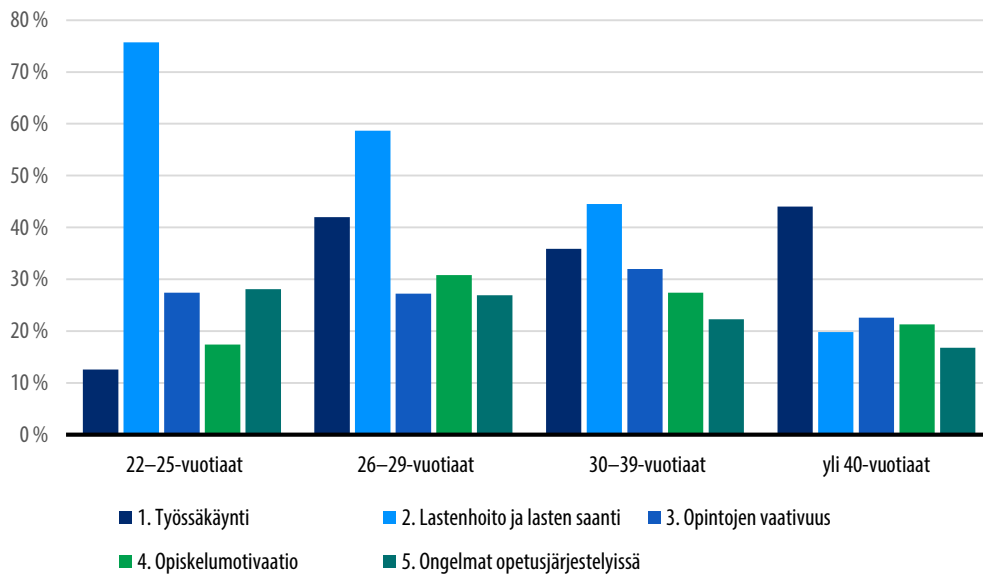
	Yleisin	Toiseksi yleisin	Kolmanneksi yleisin
Perheelliset			
2022	Työssäkäynti (41,2 %)	Lastenhoito (30,7 %)	Opintojen vaativuus (28,1 %)
2019	Työssäkäynti (41,2 %)	Lastenhoito (32,9 %)	Opintojen vaativuus (25,2 %)
Perheelliset (alle 6-vuotias lapsi)			
2022	Lastenhoito (56,7 %)	Työssäkäynti (36,9 %)	Opintojen vaativuus (29,0 %)
Kansainväliset tutkinto-opiskelijat			
2022	Opiskelumotivaatio (38,0 %)	Opintojen vaativuus (28,2 %)	Henkilökohtainen syy (26,6 %)
2019	Opintojen vaativuus (25,1 %)	Opiskelumotivaatio (24,5 %)	Toimeentulovaikeudet (20,5 %)
Osaopiskelukykyiset			
2022	Terveydelliset syyt (67,7 %)	Opiskelumotivaatio (59,2 %)	Opintojen vaativuus (53,5 %)
2019	Terveydelliset syyt (48,3 %)	Opintojen vaativuus (43,9 %)	Opiskelumotivaatio (37,6 %)
Matala sosioekonominen tausta			
2022	Opiskelumotivaatio (41,2 %)	Opintojen vaativuus (36,6 %)	Työssäkäynti (33,2 %)
Kaikki perustutkinto-opiskelijat			
AMK 2022	Opiskelumotivaatio (41,0 %)	Opintojen vaativuus (31,5 %)	Työssäkäynti (30,1 %)
YO 2022	Opiskelumotivaatio (40,9 %)	Opintojen vaativuus (38,8 %)	Työssäkäynti (28,8 %)
Kaikki 2019	Opintojen vaativuus (31,0 %)	Työssäkäynti (29,9 %)	Opiskelumotivaatio (26,0 %)

Taulukkoon on eritelty myös opiskelijat, joilla on matalampi sosioekonominen tausta eli heidän vanhempansa ovat olleet keskimääräistä matalatuloisempia eikä vanhemmilla ole korkeakoulututkintoa. Heillä erityisesti opintojen vaativuus ja työssäkäynti saavat enemmän painoarvoa hidastavina tekijöinä. Tästä ryhmästä noin 60 prosenttia opiskelee ammattikorkeakoulussa. Lukuja vertailtaessa tulisi ottaa huomioon, että eri elämäntilanteita kuvaavissa ryhmissä esiintyy myös jonkin verran päällekkäisyyttä.

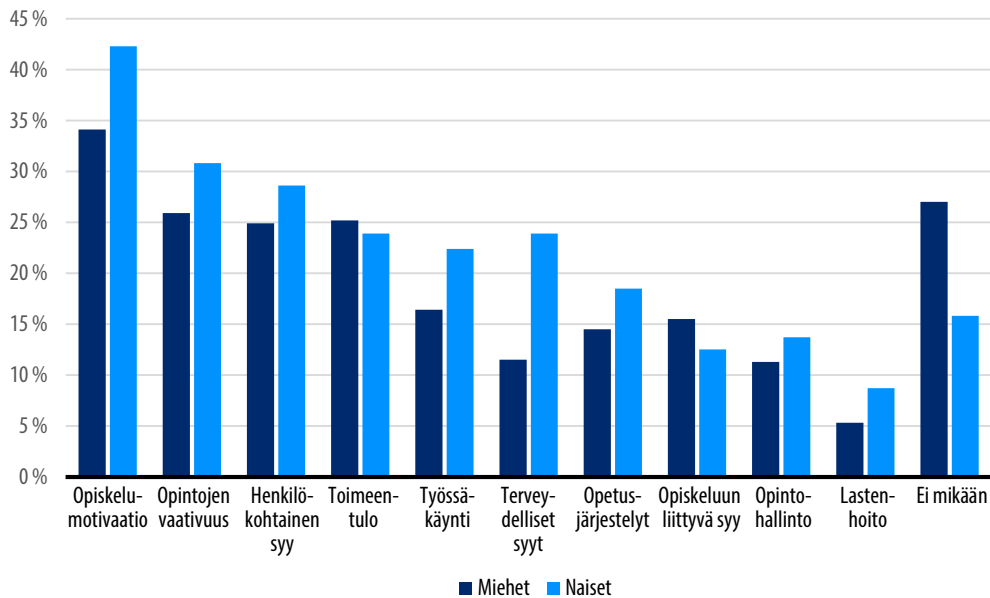
Noin viidesosa lähes kaikista taulukossa mainituista ryhmistä arvioi, että mikään tekijä ei erityisesti hidasta opintojen etenemistä vuonna 2022. Osaopiskelukykyisistä opiskelijoista

ainoastaan kolme prosenttia koki, että mikään tekijä ei hidasta opintoja. Prosentuaalinen ero oli merkittävä verrattuna muihin ryhmiin.

Kuvio 1. Perheellisten opiskelijoiden (alle 18-vuotias lapsi) yleisimmät hidastustekijät opinnoissa ikäryhmittäin

Kuviossa 1. on esitetty tarkemmin perheellisten kokemat viisi yleisintä hidastustekijää ja jaoteltu ne ikäryhmän mukaan. Keskimäärin yleisin tekijä työssäkäynti on ilmoitettu merkittävimmäksi opintoja hidastavaksi tekijäksi vain yli 40-vuotiaiden kohdalla, kun taas kaikissa muissa ikäryhmissä lastenhoito ja lasten saanti on ilmoitettu yleisimmin hidastavaksi tekijäksi. Erityisen kiinnostavaa on, että 22–25-vuotiaiden ikäryhmässä työssäkäynti on ilmoitettu hidastavaksi tekijäksi vain noin 13 prosentilla vastaajista, kun taas lastenhoitoon ja lasten saantiin liittyvät asiat hidastavat opintoja noin 75 prosentilla. Yli 40-vuotiailla sen sijaan lastenhoito vaikuttaa opintoihin vain joka viidennellä. Kun tarkastellaan viittä yleisintä tekijää, myös ongelmat opetusjärjestelyissä nousevat vahvasti esille 22–25-vuotiailla. Perheellisistä, joilla oli alle 18-vuotias lapsi, valtaosa noin (60 prosenttia) oli naisia ja melko tasaisesti AMK:ssa ja yliopistossa opiskelevia.

Kuvio 2. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden hidastustekijät opinnoissa sukupuolen mukaan

Kuviossa 2. on esitetty erot kansainvälisten opiskelijoiden opintojen hidastustekijöissä sukupuolen mukaan. Erot lähes kaikkien hidastustekijöiden kohdalla ovat selkeitä. Opiskelumotivaatio on kummallakin sukupuolella selvästi yleisin hidastustekijä opinnoissa. Myös toimeentulovaikkeudet nousevat sekä miehillä että naisilla merkittäväksi hidastustekijäksi ja miehet ovat ilmoittaneet toimeentulon kolmanneksi yleisimmäksi hidastustekijäksi.

Opiskelumotivaation, terveydellisten syiden ja työssäkäynnin kohdalla suhteelliset erot sukupuolten välillä näkyvät eniten. Naispuoliset kansainväliset opiskelijat ovat ilmoittaneet terveydelliset syyt hidastustekijäksi kaksi kertaa yhtä usein kuin miehet. Miehistä selvästi useampi (27 prosenttia) on ilmoittanut, että mikään tekijä ei erityisesti hidasta opintoja. Sen sijaan toimeentulovaikkeuksien lisäksi muu opiskeluun liittyvä syy on miehillä naisia yleisemmin opintoja hidastava tekijä.

1.2 Tyytyväisyys opintoihin ja korkeakouluyhteisöön

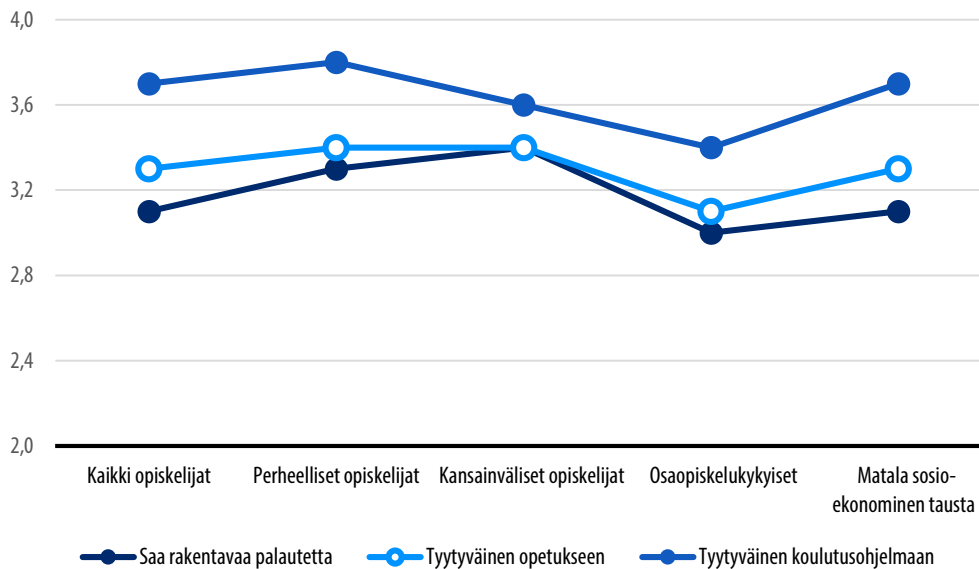
Taulukossa 3. on esitetty opiskelijoiden arviot yhteiskunnan ja oppilaitosten tarjoaman tuen riittävydestä opinnoissa selviämiseen. Tämä kysymys on tarkoitettu niille opiskelijoille, joilla terveyshaitta rajoittaa merkittävästi tai kohtalaisesti opintoja, ja jotka ovat ilmoittaneet tarvitsevansa tukea. Taulukkoon on laskettu keskiarvo asteikolta 1–5 saadun tuen riittävydestä. Keskiarvot on jaettu suoritettavan tutkinnon mukaan, ja prosenttiosuudet vastanneista eri tutkinnoissa on ilmoitettu alla. Valtaosalla kysymyksen vastanneista terveyshaitta rajoittaa kohtalaisesti opintoja. Tukea tarvitsevista hie- man yli kolmasosalla on merkittävästi opintoja rajoittava terveyshaitta. Lisäksi 6 prosenttia merkittävästi opintoja rajoittavan terveyshaitan omaavista ja 18 prosenttia kohtalaisesti opintoja rajoittavan terveyshaitan omaavista ilmoittivat, että eivät tarvitse ollenkaan tukea yhteiskunnalta.

Taulukko 3. Opiskelijan arvio yhteiskunnan ja oppilaitoksen tarjoaman tuen riittävydestä opinnoissa selviämiseen, keskiarvo asteikolla 1–5 (1=tarjottu apu ei lainkaan riittävä, 5=tarjottu apu täysin riittävä)

Tukea tarvitsevat osaopiskelukykyiset	AMK, päivä	AMK, monimuoto	YO, kandi	YO, maisteri	YAMK
Terveyshaitta rajoittaa merkittävästi	2,4 35 %	2,5 6 %	2,6 35 %	2,6 22 %	2,3 2 %
Terveyshaitta rajoittaa kohtalaisesti	2,8 38 %	2,6 9 %	2,8 26 %	2,7 24 %	2,9 3 %

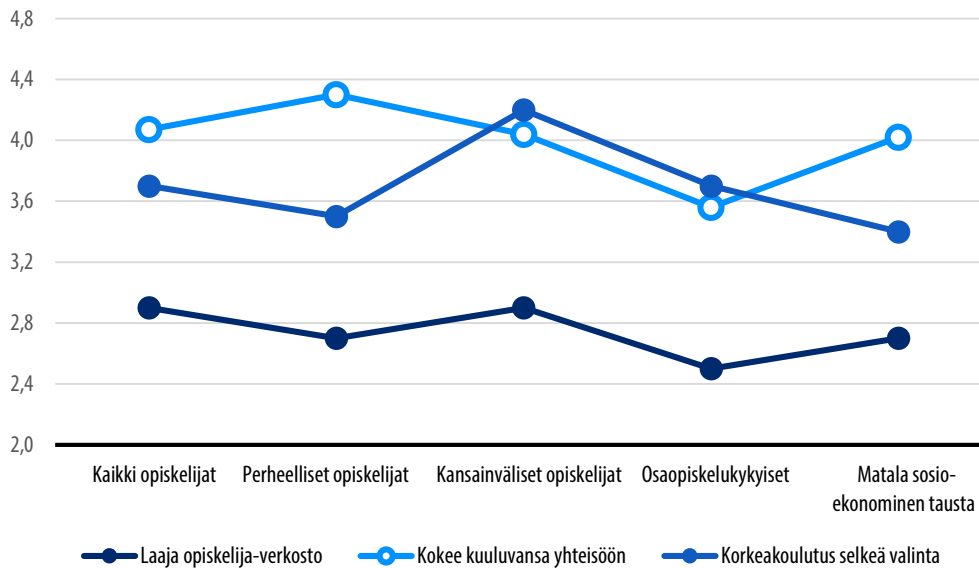
Yleisesti ottaen keskiarvot jäävät alle kolmen eli melko matalaksi ja merkittävästi tukea tarvitsevat ovat tyytymättömämpiä tarjotun avun riittävyteen. Suurimmat erot keskiarvoissa näkyvät AMK:n ja YAMK:n kohdalla. Toisaalta YAMK:n ja AMK:n monimuotototeutuksen kohdalla näkyvät erot keskiarvoissa voivat selittyä muita selvästi pienemmillä vastaajamäärillä. Sen sijaan muiden tutkintojen kohdalla vastaajamäärät olivat melko tasaiset. Merkittävästi rajoittavan terveyshaitan kohdalla tuki on arvioitu yhtä riittäväksi sekä yliopiston kandi- että maisteriopinnoissa.

Kuvio 3. Opiskelijoiden kokemukset opinnoista, keskiarvo asteikolla 1–5
(1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Kuvioissa 3. ja 4. on tarkasteltu eri elämäntilanteista ja taustoista tulevien opiskelijoiden kokemuksia koulutusohjelmassaan opintoihin ja korkeakoulu yhteisöön liittyen. Opetushenkilöstön antama rakentava palaute ja motivointi opintoihin oli arvoitu kohtalaiseksi ja näiden kahden tekijän keskiarvot olivat mainituissa ryhmissä lähes identtiset. Tämän vuoksi kuvioista 3. on jätetty pois opiskelijoiden tyytyväisyys opinnoissa motivointiin. Kuviossa 3. näkyy, että rakentava palaute ja tyytyväisyys opetukseen on arvioitu kohtalaiseksi kaikissa ryhmissä. Kansainväliset opiskelijat ovat keskimäärin hieman muita tyytyväisempiä opetukseen ja palautteenantoon. Tyytyväisyydellä opetukseen viitataan tässä yhteydessä opetushenkilöstön kykyyn selittää asioita. Osaopiskelukykyiset ovat hieman muita tyytymättömämpiä palautteenantoon ja opetukseen. Opetuksen laatu sai korkeimmat keskiarvot kaikissa ryhmissä palautteenantoon verrattuna. Kaikki ryhmät ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä koulutusohjelmaansa. Perheelliset opiskelijat (alle 18-vuotias lapsi) ovat jopa kaikkien opiskelijoiden keskiarvoon verrattuna tyytyväisempiä kaikkiin kuviossa mainittuihin tekijöihin. On kuitenkin mahdollista, että perheellisillä tyytyväisyys vaihtelee eri ikäryhmissä.

Kuvio 4. Opiskelijoiden kokemukset opinnoista ja korkeakoulu yhteisöstä, keskiarvo asteikolla 1–5 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Kuviossa 4. nähdään opintojen sosiaaliseen ulottuvuuteen ja integroitumiseen viittaavia tekijöitä. Kaikki opiskelijat keskimäärin ovat tyytymättömiä opiskelijaverkoston laajuuteen eli he tuntevat melko vähän kanssaopiskelijoita, joiden kanssa voi keskustella opinnoista. Sen sijaan suurin osa koki kuuluvansa korkeakoulu yhteisöön, ja että korkeakoulu on oikea paikka heille.

Suurimmat erot tuloksissa näkyvät osaopiskelukykyisten kohdalla verrattuna muihin opiskelijoihin. Erot kaikkien opiskelijoiden keskimääräiseen kokemukseen näkyvät erityisesti yhteisöön kuulumisessa ja opiskelijaverkostossa. Terveystilasta mahdollisesti vaikuttaa opiskelijoiden integroitumisessa opiskelijayhteisöön. Opiskelijayhteisöissä voidaan jakaa tietoa ja kokemuksia, jotka parantavat opinnoissa pärjäämistä, joten tämä tekijä voi olla yhteydessä tyytyväisyyteen opinnoissa yleisesti. Myös matalammasta sosioekonomisesta taustasta tulevat opiskelijat kokivat opiskelijoiden keskimääräiseen kokemukseen verrattuna kuuluvansa heikommin opiskelijayhteisöön ja heidän opiskelijaverkostonsa oli vastausten perusteella pienempi. Perheellisillä opiskelijaverkosto vaikutti olevan myös pienempi, mutta he ilmoittivat integroituneensa muita paremmin opiskelijayhteisöön. Perheelliset olivat siis useimmiten jopa kaikkien opiskelijoiden keskiarvoa tyytyväisempiä opintoihin ja yhteisöön liittyvissä kokemuksissa.

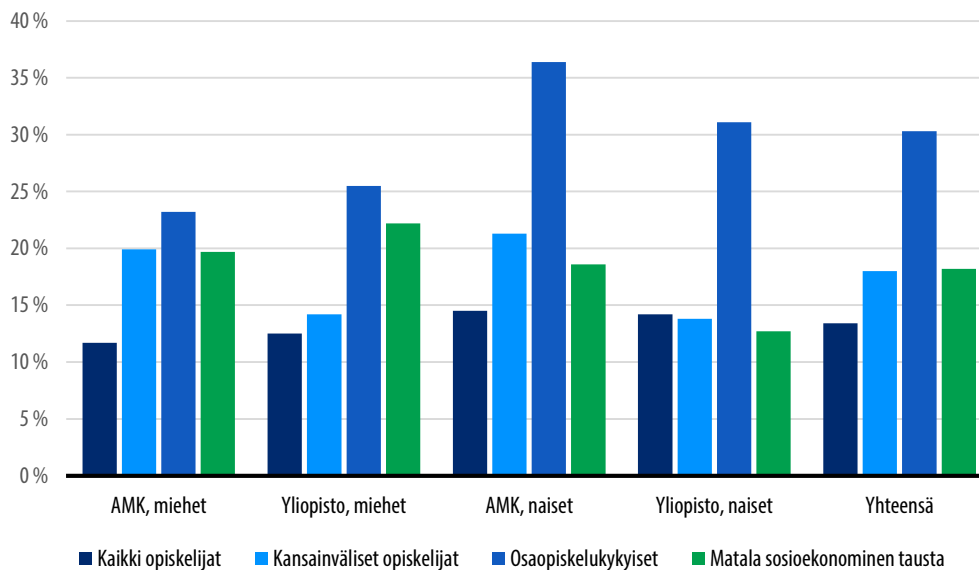
Lisäksi opiskelijoilta oli kysytty harkitsevatko he vakavasti keskeyttämistä. Keskeyttämis- halut voivat olla osittain yhteydessä sekä kuviossa 3. että kuviossa 4. esitettyihin tekijöihin

opinnoista ja korkeakouluuyhteisöstä. Keskeyttämisen riski oli edellä mainituissa erityisryhmissä kohtalaisen pieni. Kaikissa ryhmissä lukuun ottamatta osaopiskelukykyisiä keskiarvo oli noin 1,5 tarkoittaen, että keskeyttämistä oli harkittu melko vähän. Perheellisten joukossa oli vähiten keskeyttämistä harkinneita. Sen sijaan osaopiskelukykyisten keskeyttämisen riski erosi selvästi muista. Tässä ryhmässä keskiarvo oli 2 eli selvästi useampi harkitsi keskeyttämistä.

1.3 Syrjintäkokemukset korkeakouluuyhteisössä

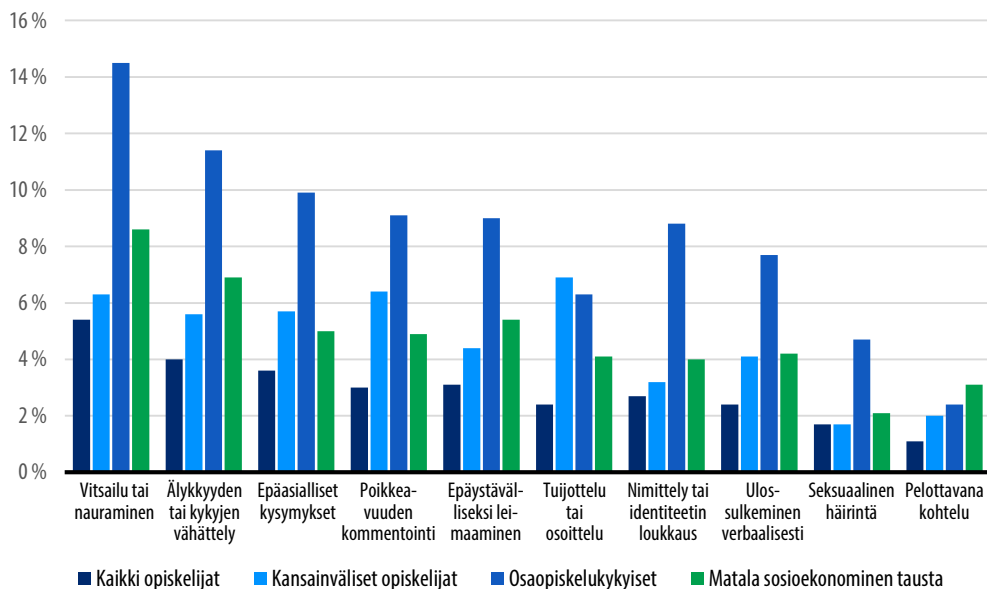
Korkeakouluopiskelijoilta kysyttiin, kuinka usein he kokevat toistuvaa tai satunnaista syrjintää eri muodoissa opintoihinsa liittyen. Kuviossa 5. on kuvattu ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen väliset erot raportoiduissa toistuvan syrjinnän kokemuksissa. Kuviossa on nostettu esiin kolme erityisryhmää, joiden kohdalla syrjintäkokemukset poikkesivat selvästi kaikkien opiskelijoiden keskimääräisistä kokemuksista. Verrattuna muihin kuviossa esitettyihin ryhmiin osaopiskelukykyiset ovat kokonaisuudessaan kokeneet eniten syrjintää jossakin muodossa. Sekä kansainvälisistä tutkinto-opiskelijoista että matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevista opiskelijoista noin viidesosa on kokenut toistuvaa syrjintää viimeisen vuoden aikana.

Kuvio 5. Opiskelijoiden kokema toistuva syrjintä opintojen yhteydessä viimeisen vuoden aikana

Kuviossa 6. näkyy opiskelijoiden raportoimia toistuvasti koettuja eri syrjinnän muotoja viimeisen vuoden aikana. Kuviosta on jätetty pois fyysisen väkivallan kokemus, sillä fyysistä väkivaltaa oli raportoitu alle prosentti kaikissa ryhmissä eli hyvin vähän suhteessa muihin syrjinnän muotoihin. Osaopiskelukykyiset ovat raportoineet useimmiten syrjintää lähes kaikkien kuviossa esitettyjen syrjintämuotojen kohdalla. Tähän ryhmään on kohdistunut erityisesti vitsailua, älykkyyden tai kykyjen vähättelyä sekä epäasiallisia kysymyksiä.

Kuvio 6. Opiskelijoiden kokemat syrjintämuodot opintojen yhteydessä viimeisen vuoden aikana

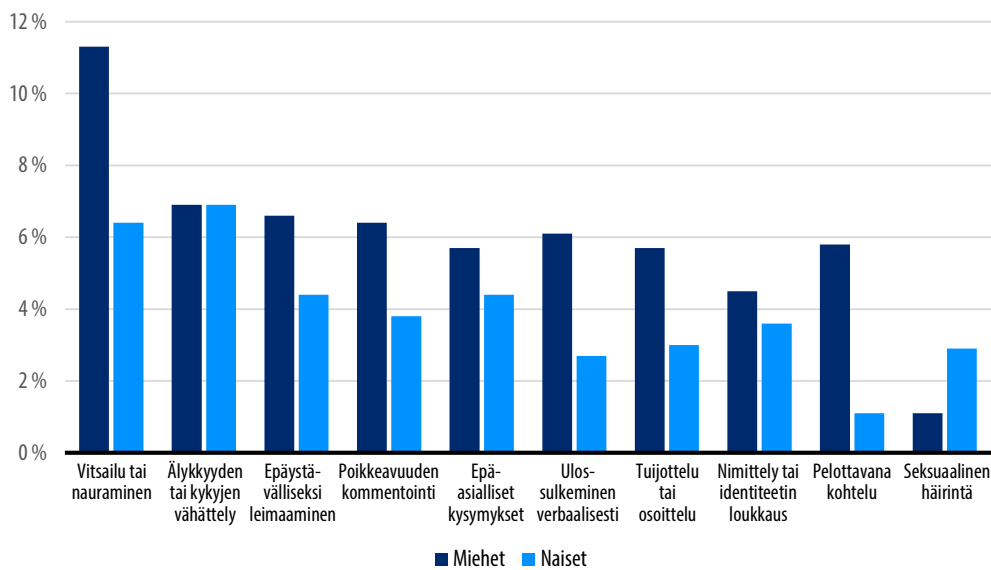

Kansainväliset opiskelijat ovat kokeneet erityisesti tuijottamista tai osoittelua ja he ovat kuulleet, että heidän olemuksensa tai käyttäytymisensä poikkeaa negatiivisella tavalla muista opiskelijoista. Kansainvälisten opiskelijoiden syrjinnän kokemukset ovat olleet yleisempiä ammattikorkeakouluissa. Vaikka kansainväliset opiskelijat ja matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevat opiskelijat ovat raportoineet keskimäärin yhtä paljon syrjintää, jälkimmäiseen ryhmään on kohdistunut enemmän eri syrjinnän muotoja.

Seuraavassa kuviossa 7. tarkastellaan lähemmin matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevien opiskelijoiden syrjintäkokemuksia miesten ja naisten välillä. Tämä ryhmä on nostettu tarkasteluun, sillä erot sukupuolten välillä ovat selkeät: Matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevat miehet ovat ilmoittaneet kokeneensa huomattavasti useammin eri syrjinnän muotoja ja kun verrataan kaikkien opiskelijoiden keskiarvoon, ero miesten kohdalla on suuri. Lisäksi, kun tarkastellaan yliopistoissa tapahtuvaa syrjintää, ero

sukupuolten välillä on tässä ryhmässä lähes 10 prosenttia. Myös osaopiskelukykyisten kohdalla erot sukupuolten välillä ovat selkeitä, kun katsotaan toistuvia syrjintäkokemuksia kokonaisuudessaan.

Kuvio 7. Matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevien opiskelijoiden kokema toistuva syrjintä opintojen yhteydessä viimeisen vuoden aikana

Sekä matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevat miehet että naiset ovat jakautuneet melko tasaisesti eri ikäryhmiin lukuun ottamatta alle 22-vuotiaita, joita on alle 2,5 prosenttia kummassakin ryhmässä. Miehistä on muihin ryhmiin verrattuna myös jonkin verran vähemmän yli 40-vuotiaita opiskelijoita. Miehistä 26–29-vuotiaat ovat ilmoittaneet prosentuaalisesti eniten syrjinnän kokemuksia. Kuitenkin kaikki alle 40-vuotiaat ovat ilmoittaneet suhteellisen paljon jatkuvan syrjinnän kokemuksia, mikä on huomattavaa, sillä muissa aiemmin mainituissa erityisryhmissä syrjintäkokemukset ovat yleensä painottuneet kaikista nuorimpiin ikäryhmiin. 26–29-vuotiaista miehistä jopa 19 prosenttia on ilmoittanut olleensa jatkuvan nauramisen tai vitsailun kohteena viimeisen vuoden aikana, 13 prosenttia on leimattu epäystävälliseksi tai töykeäksi ja 10 prosenttia on ollut jatkuvan nimittelyn tai identiteettiin kohdistuvan loukkaamisen kohteena.

Sen sijaan naiset ovat raportoineet miehiä useammin yksittäisiä vuoden aikana tapahtuneita syrjintäkokemuksia. Tähän voi olla useita selityksiä. Naisiin voi kohdistua enemmän yksittäisiä syrjintätapauksia tai naiset voivat raportoida kokemuksistaan eri tavalla. On myös mahdollista, että naisten kokema syrjintä on erilaista.

Perheellisillä opiskelijoilla oli huomattavasti vähemmän syrjintäkokemuksia kuin muissa esiin nostetuissa erityisryhmissä. Kokonaisuudessaan alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmat raportoivat vähemmän syrjintäkokemuksia (8 prosenttia) viimeisen vuoden aikana kuin kaikki opiskelijat yhteensä. Perheellisissä on enemmän vanhempia opiskelijoita, mikä voi selittää syrjintäkokemusten vähäisyyttä. Toisaalta perheellisillä näkyi jonkin verran ikäsyrjintää vanhemmissa ikäluokissa.

Syrjintäkokemuksia tarkastellessa on hyvä ottaa myös huomioon COVID-19-pandemian vaikutukset opiskelijoiden arkeen. Opiskelijat ovat siirtyneet pandemian aikana joko kokonaan tai osittain etäopintoihin, mikä on esimerkiksi vähentänyt osalla kanssaopiskelijoiden kohtaamista, ja tällä voi mahdollisesti olla vaikutuksia syrjintätapausten ilmenemiseen.

Kun tarkastellaan yksittäisiä syrjintätapauksia eli yhden tai kaksi syrjintätapausta vuoden aikana kokeneita, erot eri ryhmien välillä tasoittuvat. Osaopiskelukykyiset erottuvat tuloksissa edelleen eniten syrjintää kokeneina, mutta ryhmä ei erotu yhtä selkeästi kuin toistuvan syrjinnän kohdalla. Myös suhteelliset erot kaikkien opiskelijoiden keskiarvoon pienevät kaikilla kuviossa 6. mainituilla erityisryhmillä yksittäisten syrjintätapausten kohdalla.

Taulukko 4. Opiskelijoiden ilmoittamat yleisimmät syrjintäperusteet kanssaopiskelijoiden ja opetushenkilöstön keskuudessa

Opiskelijaryhmä	Kanssaopiskelijat			Opetushlöstö
	1. yleisin	2. yleisin	3. yleisin	1. yleisin
Kansainväliset opiskelijat	Kansalaisuus 15 %	Ihonväri 7 %	Alkuperä 7 %	Kansalaisuus 3 %
Osaopiskelukykyiset	Sukupuoli 11 %	Mielenterveys 11 %	Ikä 8 %	Mielenterveys 3 %
Matala sosio-ekonominen tausta	Ikä 7 %	Sukupuoli 6 %	Mielenterveys 6 %	Ikä 2 %

Taulukossa 4. nähdään, millä perusteilla erityisryhmät ovat kokeneet tullessa syrjityksi joskus opintojensa aikana. Taulukkoon nostetut ryhmät raportoivat syrjinnästä huomattavasti useammin kuin opiskelijat keskimäärin. Taulukkoon on eritelty kanssaopiskelijoiden ja opetushenkilöstön erityisryhmiin kohdistama syrjintä. Opetushenkilöstöltä taulukossa näkyy vain kaikista yleisin koettu syrjintäperuste, sillä opetushenkilöstöltä tulevaa syrjintää raportoitiin hyvin vähän. Kanssaopiskelijoiden on sen sijaan raportoitu kohdistavan jonkin verran syrjintää erityisryhmiin.

Kansainväliset opiskelijat kokevat tulleen syrjityiksi kansalaisuuden, ihonvärin tai alkuperän perusteella. Erityisen paljon on raportoitu kokemuksia kansalaisuuden perusteella syrjinnästä. Osaopiskelukykyisillä esiin nousee sen sijaan sukupuolen perusteella syrjintä. Kun tätä tarkastellaan lähemmin, ilmenee, että 14 prosenttia naisista ja 6 prosenttia miehistä on kokenut sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää. Myös kuviosta 2.3a näkyy, että osaopiskelukykyiset naiset ovat kokeneet olevansa useammin syrjinnän kohteena. Myös mielenterveys nousee esiin sekä osaopiskelukykyisillä että matalasta sosioekonomisesta taustasta tulevilla opiskelijoilla. Osaopiskelukykyisiin kuuluvat myös ne opiskelijat, joilla mielenterveysongelmat rajoittavat merkittävästi opintoja. Kaiken kaikkiaan taulukossa 4. esitetyt prosenttiosuudet syrjintäperusteista jäävät kuitenkin kohtalaisen pieniksi.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-732-1 PDF